

Právo obviněného být slyšen

Rozhodne-li soud o stížnosti státního zástupce proti usnesení soudu prvního stupně, jímž byl obviněný propuštěn z vazby, aniž by obviněnému poskytl možnost vyjádřit se ke stížnosti, jde o porušení práva na soudní ochranu, práva na rovnost účastníků řízení a práva na obhajobu.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. I.ÚS 682/24 ze dne 24.4.2024)

Ústavní soud rozhodl v senátu o ústavní stížnosti stěžovatele V. V., nyní ve Vazební věznici Praha-Pankrác, zastoupeného Mgr. T.M., advokátem sídlem P., proti usnesení Městského soudu v Praze sp. zn. 61 To 139/2024 ze dne 22. února 2024, za účasti Městského soudu v Praze, jako účastníka řízení, a Městského státního zastupitelství v Praze, jako vedlejšího účastníka řízení, tak, že usnesením Městského soudu v Praze sp. zn. 61 To 139/2024 ze dne 22. února 2024 byla porušena práva stěžovatele na soudní ochranu, na rovnost účastníků řízení a na možnost k přípravě obhajoby, zakotvené v článku 36 odst. 1, čl. 37 odst. 3 a čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Usnesení Městského soudu v Praze sp. zn. 61 To 139/2024 ze dne 22. února 2024 se ruší.

Z odůvodnění:

I. Namítané porušení ústavně zaručených práv

1. Ke stížnosti státní zástupkyně zrušil Městský soud v Praze ("stížnostní soud") usnesení Obvodního soudu pro Prahu 5 ("soud prvního stupně"), který stěžovatele propustil z vazby, a žádost o propuštění z vazby zamítl. Stěžovateli nebylo umožněno se ke stížnosti vyjádřit, v čemž spatřuje porušení svých základních práv, a navrhuje usnesení stížnost

ního soudu zrušit.

II. Rekapitulace skutkového a procesního vývoje

2. Stěžovatel je stíhán pro zločin vydírání [§ 175 odst. 1 a 2 písm. c) trestního zákoníku], přečin vyhrožování s cílem působit na úřední osobu [§ 326 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku], pro zločin týrání osoby žijící ve společném obydlí [§ 199 odst. 1 a 2 písm. d) trestního zákoníku], pro přečin nebezpečného vyhrožování (§ 353 odst. 1 trestního zákoníku) a přečin týrání zvířat (§ 302 odst. 1 trestního zákoníku). Usnesením sp. zn. 37 Nt 1650/2023 ze dne 1. listopadu 2023 byl stěžovatel vzat do vazby podle § 67 písm. b) a c) trestního řádu, dne 4. ledna 2024 podal žádost o propuštění, státní zástupkyně žádosti nevyhověla a věc postoupila (10. ledna 2024) soudu prvního stupně.

3. Soud prvního stupně vydal 23. ledna 2024 ve vazebním zasedání usnesení sp. zn. 37 Nt 3002/2024, jímž: (I.) rozhodl o odpadnutí vazebního důvodu podle § 67 písm. b) trestního řádu, (II.) přijal písemný slib stěžovatele, (III.) vyslovil nad ním dohled probačního úředníka, (IV.) uložil stěžovateli předběžné opatření spočívající v zákazu styku s uvedenými osobami a (V.) při trvajících důvodech vazby podle § 67 písm. c) trestního řádu propustil stěžovatele z vazby za jejího současného nahrazení výše uvedenými tituly.

4. Z odůvodnění usnesení soudu prvního stupně se podává, že odpadl důvod koluzní vazby a soud prvního stupně v kontextu věci uvěřil sebereflexi stěžovatele, jeho motivaci a efektu nástrojů

nahrazujících vazbu, zejména předběžnému opatření zakazujícímu stěžovateli styk s poškozenou.

5. Po vyhlášení usnesení se stěžovatel vzdal práva na stížnost za sebe i za oprávněné osoby, státní zástupce však stížnost podal. Písemné odůvodnění stížnosti bylo soudu prvního stupně doručeno dne 5. února 2024, obhájci stěžovatele bylo přeposláno až 20. února 2024. Stížnost projednal obhájce se stěžovatelem dne 22. února 2024, avšak téhož dne stížnostní soud v neveřejném zasedání vydal napadené usnesení, jímž zrušil body II. - V. z usnesení soudu prvního stupně a za současného trvání vazby podle § 67 písm. c) trestního řádu nově rozhodl, že (1.) žádost stěžovatele o propuštění z vazby se zamítá, (2.) jeho písemný slib se nepřijímá, (3.) nevyslovuje se dohled probačního úředníka a (4.) zamítá se návrh na uložení předběžného opatření spočívajícího v zákazu styku s uvedenými osobami.

6. Stížnostní soud v napadeném usnesení podrobně zrekapituloval stížnost státní zástupkyně, na její odůvodnění odkázal a s předloženou argumentací se plně ztotožnil; navržené instrumenty nepovažoval za dostatečné k náhradě vazby a přístup soudu prvního stupně označil za nadměrně shovívavý.

III. Argumentace stěžovatele a vyjádření k ústavní stížnosti

7. Stěžovatel brojí proti postupu stížnostního soudu, který rozhodl, aniž by mu poskytl prostor k reakci na argumenty státní zástupkyně v písemném odůvodnění stížnosti. Stěžovatel spatřuje základní pochybení v nemožnosti reagovat na jednotlivé argumenty a je přesvědčen, že měl-li by možnost se k nim vyjádřit, stížnostní soud by rozhodl jinak. Obhájce si ihned po doručení stížnosti státního zástupce vyžádal Skype poradu se stěžovatelem, která proběhla 22. února 2024, a následně zahájil přípravu písemného vyjádření ke stížnosti. Téhož dne však rozhodl stížnostní soud, aniž by umožnil stěžovateli k věci se vyjádřit, přičemž napadené usnesení bylo zcela založeno na důvodech uvedených ve stížnosti (viz odst. 6 usnesení).

8. Stěžovatel rovněž poukázal na průtahy ve vazebním řízení - že soud prvního stupně mohl odůvodnění stížnosti přeposlat bezprostředně poté, co mu bylo 5. února 2024 doručeno a mohl postoupit spis stížnostnímu soudu. S touto námitkou se stěžovatel obrátil na předsedkyni soudu prvního stupně v podnětu k prověrce spisu; 19. února 2024 se mu dostalo odpovědi pověřené místopředsedkyně, která konstatovala nedůvodné průtahy (14 dní), teprve poté byl spis postoupen stížnostnímu soudu. V ústavní stížnosti stěžovatel odkazuje na judikaturu Ústavního soudu, především nálezy sp. zn. I. ÚS 306/24 z 28. února 2024, bod 31 (všechna rozhodnutí na <https://nalus.usoud.cz>), sp. zn. III. ÚS 1056/19 z 28. srpna 2019 (N 151/95 SbNU 312) či sp. zn. I. ÚS 1305/09 z 8. února 2010 (N 19/56 SbNU 185). Dále stěžovatel podrobně argumentuje ke konkrétním stížnostním důvodům státního zástupce.

9. S ohledem na charakter věci stěžovatel navrhuje, aby Ústavní soud rozhodl přednostně, mimo pořadí podle § 39 zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů ("zákon o Ústavním soudu"); rovněž navrhl, aby mu byla přiznána náhrada nákladů řízení před Ústavním soudem.

10. Ústavní soud si k věci vyžádal vyjádření účastníka a vedlejšího účastníka řízení. Stížnostní soud zcela odkázal na odůvodnění napadeného usnesení, Městské státní zastupitelství v Praze se k věci nevyjádřilo.

IV. Vlastní hodnocení Ústavního soudu

11. Včasná ústavní stížnost byla podána oprávněným stěžovatelem, řádně zastoupeným na základě speciální plné moci (30 odst. 1 a § 31 odst. 2 podle § 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu). Ústavní stížnost je důvodná a není třeba nařizovat ústní jednání podle § 44 zákona o Ústavním soudu.

12. Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy České republiky), kterému přísluší přezkoumávat ústavní stížnosti proti pravomocným rozhodnutím, u nichž zákon žádný (další) opravný prostředek nepřipouští. Ústavní soud není součástí soustavy obecných soudů a není jim ani instančně nadřazen. Jeho zásah připadá v úvahu pouze při zjištění nejzávažnějších pochybení, představujících porušení ústavně zaručených základních práv a svobod, jsou-li závěry obecných soudů hrubě nepřiléhavé nebo vykazují-li znaky svévole.

13. Podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ("Listina") se může každý domáhat svého práva u nezávislého a nestranného soudu, podle čl. 37 odst. 3 Listiny jsou si všichni účastníci řízení rovni. Článek 40 odst. 3 Listiny zaručuje každému obviněnému právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby. Podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ("Úmluva") má každý právo, aby jeho věc byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem. Podle čl. 6 odst. 3 písm. b) Úmluvy má každý, kdo je obviněn z trestného činu právo na přiměřený čas k přípravě své obhajoby. Osobní svoboda představuje jednu z nejvýznamnějších základních svobod a zásahy do ní musejí být činěny citlivě a přiměřeně, a proto podle čl. 8 odst. 2 Listiny nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, které stanoví zákon, a podle čl. 8 odst. 5 Listiny nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu.

14. Součástí práva na spravedlivý proces je vytvoření prostoru pro to, aby účastník řízení mohl účinně uplatňovat námitky a argumenty, které jsou způsobilé ovlivnit rozhodování soudu a s nimiž se soud musí v rozhodnutí náležitě vypořádat. Tento požadavek na fair proces je třeba uplatnit především při rozhodování o osobní svobodě, které má kontradiktorní charakter, zachovávající obviněnému procesními záruky, jako rovnost zbraní či možnost vznášet relevantní argumenty k tvrzení protistrany. Jakkoli je možnost osobního slyšení u soudu přímo spjata výhradně s vazebním zasedáním [viz například nálezy sp. zn. I. ÚS 3326/13 ze dne 15. ledna 2014 (N 5/72 SbNU 69), sp. zn. IV. ÚS 1466/19 ze dne 12. 2. 2020 (N 26/98 SbNU 317) či sp. zn. II. ÚS 1415/22 ze dne 27. července 2022)], nelze následně po jeho provedení považovat ostatní formy realizace práv obviněného automaticky za zkonsumované - s tím, že rozhodování o opravném prostředku státního zástupce již nemůže obviněný nijak ovlivnit. Kontradiktorní řízení se musí uplatnit i v řízení o opravném prostředku, neboť po vydání rozhodnutí je obviněný limitován v možnosti znovu žádat o propuštění z vazby. V důsledku toho obviněný vznáší své námitky v řízení před Ústavním soudem, které je však ze své povahy zaměřeno na posuzování jiných skutečností - zda se o vazbě rozhodovalo ve spravedlivém procesu, zachovávajícím všechna práva obviněného.

15. Je proto nutné posuzovat každý případ s ohledem na konkrétní okolnosti, včetně toho, zda stížnost obsahuje nové, pro rozhodování relevantní skutečnosti, případně konkrétní tvrzení, jež může mít vliv na rozhodnutí o vazbě [například nálezy sp. zn. I. ÚS 1812/08 z 30. října 2008 (N 186/51 SbNU 285)]; z toho vyplývá povinnost soudu rozhodujícího o vazbě (o stížnosti) vytvořit obviněnému prostor pro účinné vznesení námitek. Trestní řád v § 146 odst. 2 písm. d) stanoví, že stížnost předloží soud k rozhodnutí příslušnému vyššímu soudu "přitom doručí, je-li to potřebné, opis stížnosti státnímu zástupci a osobě, která by mohla být rozhodnutím o stížnosti přímo dotčena". Komentářová literatura zohledňuje odlišnosti v postupu při rozhodování jednotlivých orgánů činných v trestním řízení a uvádí, že "[v] řízení před soudem je třeba před předložením věci nadřízenému soudu opis stížnosti doručit protistraně, pokud by rozhodnutím o ní mohla být dotčena. V přípravném řízení se toto pravidlo vzhledem k jeho odlišnosti v porovnání s řízením před soudem neuplatní" (viz Draštík, A., Fenyk, J. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s 1082).

16. V souladu s výše uvedeným i relevantní judikatura poskytuje obviněnému ochranu jeho základních práv a podle nálezu sp. zn. I. ÚS 2942/13 z 6. srpna 2014 (N 150/74 SbNU 281) je porušením principu rovnosti zbraní "také skutečnost, že se obžalovaný nemohl přímo vyjádřit k nové skutečnosti, kterou ve stížnosti uvedl státní zástupce a kterou soud v rozhodnutí zohlednil". Obdobně

v případě podobném projednávané věci Ústavní soud v nálezu sp. zn. III. ÚS 1056/19 (odst. 27) uvedl: "Podá-li státní zástupce stížnost proti rozhodnutí soudu o propuštění obviněného z vazby, jež má být věcně projednána a je odůvodněna konkrétní argumentací, je třeba obhajobě poskytnout možnost se k ní vyjádřit. V opačném případě není učiněno zadost požadavkům na kontradiktornost trestního procesu, což porušuje právo obviněného na soudní ochranu, právo na rovnost účastníků (stran) v řízení a právo na to, aby byl obviněnému poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce, zaručená v čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 3 a čl. 40 odst. 3 Listiny."

17. Ačkoli byla stížnost u soudu prvního stupně podána 5. února 2024, obhájci stěžovatele byla poskytnuta až 20. února 2024 (do datové schránky odeslána 19. února 2024 v 18:38 hod.) a téhož dne byl spis soudu prvního stupně postoupen soudu stížnostnímu, který ve věci rozhodl, aniž by stěžovatel měl vůbec reálnou možnost se k stížnosti vyjádřit. Jak je přitom z napadeného usnesení patrné, stížnostní soud se s argumenty státní zástupkyně plně ztotožnil. Takový postup však podle Ústavního soudu popírá kontradiktornost řízení o osobní svobodě a porušuje základní práva stěžovatele.

V. Závěr

18. Ve zrušení usnesení soudu prvního stupně, rozhodnutí o ponechání stěžovatele ve vazbě a nepřijetí nabízených instrumentů nahrazujících vazbu bez umožnění stěžovateli vyjádřit se ke stížnosti státní zástupkyně, spatřuje Ústavní soud porušení základních práv stěžovatele, proto ústavní stížnosti vyhověl a napadené usnesení stížnostnímu soudu zrušil podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu, pro porušení práva na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny), práva na rovnost účastníků řízení (čl. 37 odst. 3 Listiny) a práva na obhajobu (čl. 40 odst. 3 Listiny).

19. I po zrušení napadeného usnesení je posouzení důvodů vazby v působnosti orgánů činných v trestním řízení, k nimž Ústavní soud nepatří. Věc nyní stížnostní soud opětovně projedná a znovu rozhodne o stížnosti státní zástupkyně ve světle vyjádření stěžovatele.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)
- [Práva obviněného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydání příkazu k dodání do výkonu trestu](#)
- [Neoprávněná činnost pro cizí moc](#)
- [Kvalifikace skutku](#)
- [Odnětí věci rozhodujícímu soudci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhradní trest](#)
- [Výkon trestu](#)
- [Účinné vyšetřování \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)